

ประวัติความเป็นมาของสถาบันการพลศึกษา

สถาบันการพลศึกษามีกำเนิดจากการที่กรมพลศึกษาที่ได้ดำเนินการผลิตครูพลศึกษามาเป็นเวลานาน โดยมีความเป็นมาตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๔๓๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูขึ้นเป็นแห่งแรกที่โรงเรียนเลี้ยงเด็กและตักปั้นหยาดนบารุงเมืองเรียกว่า “โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์” เป็นโรงเรียนหลวงสังกัดกรมศึกษาธิการประเภทโรงเรียนสอนวิชาพิเศษดำรงอยู่ได้ด้วยเงินงบประมาณแผ่นดินนักเรียนทุกคนได้รับทุนเล่าเรียนจากรัฐบาลและทำสัญญากับกรมศึกษาธิการเพื่อเป็นข้อผูกมัดไว้ว่าเมื่อเรียนสำเร็จแล้วจะต้องเข้ารับราชการครูและนอกจากจะต้องเซ็นสัญญากับกรมศึกษาธิการแล้วยังจำเป็นต้องมีผู้รับรองความประพฤติไว้เป็นหลักฐานด้วยโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เป็นสิ่งสำคัญในช่วงระยะเวลาที่ประเทศมีความต้องการพัฒนาการศึกษาในเวลานั้นและในปี พ.ศ.๒๔๔๑ ได้มีประกาศใช้หลักสูตรตามโครงการการศึกษาของไทยฉบับแรกในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในหลักสูตรกำหนดให้ผู้เรียนต้องเรียนวิชาพลศึกษา(ในสมัยนั้นเรียกว่า “วิชากายกรรม” หรือ “วิชาตักตน” หรือ “วิชาการฝึกหัดร่างกาย” หรือ “วิชากายบริหาร”) ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีผู้ใดมีความรู้ที่จะสามารถสอนวิชาพลศึกษาในหลักสูตรนี้ได้ ดังนั้นเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีซึ่งขณะนั้นมีบรรดาศักดิ์เป็นหลวงไพศาลศิลปศาสตร์ จึงได้แต่งตำรากายกรรมขึ้นมา ซึ่งนับว่าเป็นตำราพลศึกษาเล่มแรกของไทย เพื่อช่วยให้ครูสามารถนำไปเรียนด้วยตนเองแล้วนำมาสอนนักเรียน

วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๔๔๗ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการก่อตั้งองค์กรที่มีบทบาทสำคัญต่อการฝึกหัดครูพลศึกษาของไทยที่มีชื่อเรียกว่า “สามัคยาจารย์สมาคม” โดยได้จัดตั้ง “สามัคยาจารย์สโมสรสถาน” ขึ้นบริเวณสวนกุหลาบวิทยาลัย ต่อมาในปีพ.ศ.๒๔๔๘ โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ได้บรรจุวิชากายบริหารไว้ในหลักสูตรเพื่อให้ครูที่สำเร็จจากโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์สามารถสอนวิชาพลศึกษาได้

ในปี พ.ศ.๒๔๕๒ ได้มีการจัดตั้งสถานศึกษาวิชาพลศึกษาสำหรับครูขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศไทย ในสามัคยาจารย์สโมสรสถาน เรียกว่า “สโมสรกายบริหาร” ต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๕๖ จึงได้ปรับปรุงสโมสรกายบริหารขึ้นมาเป็น “ห้องพลศึกษากลาง” เพื่อทำหน้าที่ผลิตครูไปดำเนินการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาและต่อมาเมื่อวันที่ 19 มิถุนายนพ.ศ.๒๔๕๙ จึงได้มีประกาศยกระดับห้องพลศึกษากลางที่มีอยู่เดิมเป็น “โรงเรียนพลศึกษากลาง” ในปี พ.ศ.๒๔๖๖ กระทรวงศึกษาธิการ(เดิมกระทรวงธรรมการ) ได้แก้ไขระเบียบการฝึกหัดครู โดยกำหนดชั้นครูมูลพลศึกษา ให้เรียกว่า “ผู้สอนพลศึกษาชั้นตรี”(พ.ต.) ครูประถมพลศึกษาให้เรียกว่า “ผู้สอนพลศึกษาชั้นโท”(พ.ท.) และครูมัธยมพลศึกษาให้เรียกว่า “ผู้สอนพลศึกษาชั้นเอก”(พ.อ.)

วันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ จึงได้จัดตั้งกรมพลศึกษาขึ้นโดยมีอำมาตย์เอกพระยาประมวญวิชาพลู(วงศ์ บุญ-หลง) รักษาการในตำแหน่งอธิบดีในระยะเริ่มแรก และในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.๒๔๗๗ ได้แต่งตั้งนาวาโทหลวงศุภชลาศัย ร.น. (บุญ ศุภชลาศัย) มาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมพลศึกษาเป็นคนแรกและได้ย้ายโรงเรียนพลศึกษากลางมาสังกัดกรมพลศึกษา และในวันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๗๘ นาวาโทหลวงศุภชลาศัย ได้ทำสัญญาเช่าที่ดินตำบลวังใหม่ อำเภอปทุมวัน ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อสร้างสนามกีฬาแห่งชาติ และอาคารพลศึกษากลาง เพื่อใช้เป็นที่ทำการของกรมพลศึกษาในปี พ.ศ.๒๔๘๐ การก่อสร้างได้เสร็จสิ้นในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ กรมพลศึกษาจึงได้ย้ายที่ทำการกรมจากกระทรวงธรรมการมาที่ทำการใหม่บริเวณกรีฑาสถานแห่งชาติ (สนามศุภชลาศัย)

ในปี พ.ศ.๒๔๘๗ เมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้ขยายโครงการด้านการฝึกหัดครูโดยตั้งเป็นกรมการฝึกหัดครูขึ้นมาเพื่อรวบรวมการฝึกหัดครูในสังกัดต่าง ๆ มาไว้ด้วยกัน โรงเรียนฝึกหัดครูพลศึกษาจึงโอนไปสังกัดแผนกฝึกหัดครูพลานามัย กองโรงเรียนฝึกหัดครูจากนั้นอีกหนึ่งปีกรมพลศึกษาจึงได้จัดตั้ง “วิทยาลัยพลศึกษา” แทนโรงเรียนฝึกหัดครูพลศึกษา โดยจัดหลักสูตรการเรียน ๔ ปี และ ๒ ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับวุฒิปริญญาชั้นตรีวิชาการศึกษาชั้นสูง(พลศึกษา) หรือ ป.กศ.สูง(พลศึกษา)และให้อยู่ภายใต้การดูแลและการ

ดำเนินการของกรมพลศึกษาเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๘ โดยมีนายแพทย์บุญสม มาร์ติน ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการคนแรก

ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ กรมการฝึกหัดครูจึงได้ตั้งสถานศึกษาขึ้นมาใหม่ เรียกว่า “โรงเรียนฝึกหัดครูพลานามัย” ขึ้นมาอีกแห่งหนึ่งเพื่อดำเนินการสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา(พลานามัย) หรือ ป.กศ.(พลานามัย) ทั้งนี้เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนไปเป็นครูในระดับประถมศึกษา

ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๑๒ จึงได้ยุบเลิกโรงเรียนฝึกหัดครูพลานามัยและได้ขยายหลักสูตรของวิทยาลัยพลศึกษาเป็นระดับปริญญาตรี โดยเป็นสาขาหนึ่งของวิทยาลัยวิชาการศึกษา แต่ยังคงดำเนินการโดยกรมพลศึกษา และใช้ชื่อว่า “วิทยาลัยวิชาการศึกษาพลศึกษา”(วศ.พลศึกษา) ซึ่ง ในปี พ.ศ.๒๕๑๔ ได้ยุติการดำเนินการวิทยาลัยพลศึกษาในส่วนกลางและได้ออนวิทยาลัยวิชาการศึกษาพลศึกษาไปให้วิทยาลัยวิชาการศึกษาดำเนินการต่อไป

ในปี พ.ศ.๒๕๑๔ กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายขยายการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง(พลศึกษา) ไปยังส่วนภูมิภาค กรมพลศึกษาจึงได้เปิดดำเนินการผลิตครูพลศึกษาในส่วนภูมิภาค โดยเริ่มเปิด “วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดเชียงใหม่” ขึ้นเป็นแห่งแรก ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๑๕ ได้เปิด “วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดมหาสารคาม” เป็นแห่งที่สอง และมีการเปิดเพิ่มขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ เรื่อยมาจนกระทั่งมีวิทยาลัยพลศึกษารวม ๑๗ แห่ง และในปีพ.ศ.๒๕๓๔ ได้เปิดโรงเรียนกีฬาแห่งแรกของประเทศไทย โดยเริ่มเปิดที่ “โรงเรียนกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี” และปัจจุบันมีโรงเรียนกีฬาในสังกัดรวม๑๑แห่ง

เมื่อกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายบรรจุข้าราชการครูจากผู้ที่มิวุฒิมการศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นอย่างต่ำทำให้กรมพลศึกษาเริ่มหาแนวทางยกฐานะวิทยาลัยพลศึกษาให้สามารถเปิดทำการสอนในระดับปริญญาตรีโดยในระยะแรกได้จัดทำโครงการร่วมมือทางวิชาการกับกรมการฝึกหัดครูให้วิทยาลัยครูรับวิทยาลัยพลศึกษาเข้าสมทบทางวิชาการเพื่อเปิดสอนระดับปริญญาตรีหลักสูตรต่อเนื่องตั้งแต่ปีการศึกษา๒๕๓๑ในขณะเดียวกันก็พยายามหาแนวทางที่จะเปิดดำเนินการสอนระดับปริญญาตรีด้วยตนเอง

๓๑มกราคมพ.ศ.๒๕๔๘พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯลงพระปรมาภิไธยในร่างพระราชบัญญัติสถาบันการพลศึกษาและออกประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่๔กุมภาพันธ์พ.ศ.๒๕๔๘ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่๕กุมภาพันธ์พ.ศ. ๒๕๔๘เป็นต้นไป ซึ่งส่งผลให้สถาบันการพลศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ถึงระดับปริญญาตรี

จากการใช้พระราชบัญญัติสถาบันการพลศึกษาพ.ศ.๒๕๔๘มาระยะหนึ่งแล้วนั้นทางสภาสถาบันการพลศึกษาได้เล็งเห็นว่าในบางมาตรายังไม่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกีฬาของสถาบันการพลศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปีพ.ศ.๒๕๕๘รวมทั้งในระดับนานาชาติสถาบันจึงได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดำเนินการแก้ไข

๒๑พฤศจิกายนพ.ศ. ๒๕๕๕พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ลงพระปรมาภิไธยในร่างพระราชบัญญัติสถาบันการพลศึกษา(ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๕๕ และออกประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๕ ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่๒๘พฤศจิกายนพ.ศ.๒๕๕๕ เป็นต้นไปโดยมีสาระสำคัญเช่นให้สถาบันการพลศึกษาสามารถจัดการศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกได้

ประวัติความเป็นมาของสถาบันการพลศึกษา

เรียบเรียงโดย

ดร.นพดล จิรบญติติก และ ผศ.พรสวรรค์ สระภักดิ์*

ในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูขึ้นเป็นแห่งแรก เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๕ ที่โรงเรียนเลี้ยงเด็กและดึกปั้นหย่า ถนนบำรุงเมือง เรียกว่า “โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์” เป็นโรงเรียนหลวงสังกัดกรมศึกษาธิการ ประเภทโรงเรียนสอนวิชาพิเศษ ดำรงอยู่ได้ด้วยเงินงบประมาณแผ่นดิน นักเรียนทุกคนได้รับทุนเล่าเรียนจากรัฐบาล และทำสัญญากับกรมศึกษาธิการเพื่อเป็นข้อผูกมัดไว้ว่า เมื่อเรียนสำเร็จแล้วจะต้องเข้ารับราชการครู และนอกจากจะต้องเซ็นสัญญากับกรมศึกษาธิการแล้วยังจำเป็นต้องมีผู้รับรองความประพฤติไว้เป็นหลักฐานด้วย โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เป็นสิ่งสำคัญในช่วงระยะเวลาที่ประเทศมีความต้องการพัฒนาการศึกษาในเวลานั้น

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๑ ได้มีประกาศใช้หลักสูตรตามโครงการการศึกษาของไทยฉบับแรกในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในหลักสูตรกำหนดให้ผู้เรียนต้องเรียนวิชาพลศึกษา (ในสมัยนั้นเรียกว่า “วิชากายกรรม” หรือ “วิชาคัตตน” หรือ วิชาการฝึกหัดร่างกาย” หรือ “วิชากายบริหาร”) ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีผู้ใดมีความรู้ที่จะสามารถสอนวิชาพลศึกษาในหลักสูตรนี้ได้ ดังนั้นเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ซึ่งขณะนั้นมีบรรดาศักดิ์เป็นหลวงไพศาลศิลปศาสตร์ จึงได้แต่งตั้งรำกายกรรมขึ้นมา ซึ่งนับว่าเป็นตำราพลศึกษาเล่มแรกของไทย เพื่อช่วยให้ครูสามารถนำไปเรียนด้วยตนเองแล้วนำมาสอนนักเรียน นอกจากนี้เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีได้ทุ่มเทในการบรรยายในที่ประชุมครู และเขียนบทความเกี่ยวกับความรู้ แนวคิดต่าง ๆ เช่น วิธีสอนพลศึกษา คุณค่าของพลศึกษาและกีฬา ลักษณะของน้ำใจนักกีฬา ประโยชน์ของน้ำใจนักกีฬาและอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมากตีพิมพ์ในวารสารสามัคยาจารย์สมาคม ชื่อ “วิทยายจารย์” เพื่อให้ครูได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมพอที่จะสามารถสอนพลศึกษาในโรงเรียนได้ต่อไป

วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๗ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการก่อตั้งองค์กรที่มีบทบาทสำคัญต่อการฝึกหัดครูพลศึกษาของไทยที่มีชื่อเรียกว่า “สามัคยาจารย์สมาคม” จึงได้จัดตั้ง “สามัคยาจารย์สโมสรสถาน” ขึ้นบริเวณสวนกุหลาบวิทยาลัย เพื่อฝึกซ้อมการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายชนิดต่าง ๆ ทั้งในร่มและกลางแจ้ง ทั้งกีฬาไทยและสากล จึงทำให้มีผู้สมัครเข้าเรียนและอบรมเป็นจำนวนมาก สามารถนำความรู้ไปสอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียนได้

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๘ โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ซึ่งมีหลักสูตรการเรียนการสอน ๒ ปี ก็มีการบรรจุวิชากายบริหารอยู่ในหลักสูตร เพื่อให้ครูที่สำเร็จจากโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์สามารถสอนวิชาพลศึกษาได้ด้วย แต่จำนวนครูพลศึกษายังไม่เพียงพอ

ปี พ.ศ. ๒๔๕๒ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี จึงได้ผลักดันให้มีการจัดตั้งสถานศึกษาวิชาพลศึกษาสำหรับครูขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศไทย ในสามัคยาจารย์สโมสรสถาน เรียกว่า “สโมสรกายบริหาร” เพื่อฝึกหัดครูให้มีความรู้พิเศษในวิชาการจัดระเบียบแถว การคัตตน การฝึกยิมนาสติกและกีฬาต่าง ๆ ในตอนเย็นและตอนค่ำ เพื่อจะได้นำความรู้ไปสอนนักเรียนตามหลักสูตรต่อไป ซึ่งผู้มาเรียนได้แก่ครูที่สอนในโรงเรียนต่าง ๆ ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

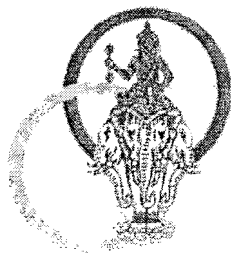
* คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา

ปี พ.ศ.๒๔๕๖ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ได้มีความเห็นว่าเพื่อให้การฝึกหัดครูทางพลศึกษามีความคล่องตัวยิ่งขึ้น จึงได้ปรับปรุงสโมสรมายบริหารขึ้นมาเป็น “ห้องพลศึกษากลาง” เพื่อทำหน้าที่ผลิตครูไปจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา โดยได้ใช้สถานที่อาคารของโรงเรียนมัธยมวัดราชบูรณะ (โรงเรียนสวนกุหลาบในปัจจุบัน) โดยจัดการเรียนการสอนในตอนเย็นและตอนค่ำเช่นเดิม

วันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๕๙ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงธรรมการ ท่านได้ให้ความเห็นว่าพลศึกษามีบทบาทสำคัญวิชาหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาเยาวชนให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อสนองเจตนารมณ์จึงได้มีประกาศยกระดับห้องพลศึกษากลางที่มีอยู่เดิม เป็น “โรงเรียนพลศึกษากลาง” เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๒ ผู้ที่สอบไล่ได้ตามหลักสูตรครุมัธยมพลศึกษา จะได้รับประกาศนียบัตรครุมัธยมพลศึกษา (ป.ม.พ.) ผู้สำเร็จหลักสูตรครูประถมพลศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรครูประถมพลศึกษา (ป.ป.พ.) และผู้สอบไล่ได้ตามหลักสูตรครูมูลพลศึกษา จะได้รับประกาศนียบัตรครูมูลพลศึกษา (ป.พ.)

ปี พ.ศ.๒๔๖๖ กระทรวงศึกษาธิการ(เดิมกระทรวงธรรมการ) ได้แก้ไขระเบียบการฝึกหัดครู โดยกำหนดว่าชั้นครูมูลพลศึกษา ให้เรียกว่า “ผู้สอนพลศึกษาชั้นตรี” (พ.ต.) ครูประถมพลศึกษา ให้เรียกว่า “ผู้สอนพลศึกษาชั้นโท” (พ.ท.) และครุมัธยมพลศึกษา ให้เรียกว่า “ผู้สอนพลศึกษาชั้นเอก” (พ.อ.)

ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตย และมีการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ ซึ่งได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ ๓ ส่วน คือ ๑) จริยศึกษา-อบรมให้มีศีลธรรมอันดีงาม ๒) พุทธิศึกษา-ปัญญาให้มีความรู้ ๓) พลศึกษา-ฝึกหัดให้เป็นผู้มีร่างกายบริบูรณ์ เพื่อสนองเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาชาติดังกล่าว จึงจัดตั้งกรมพลศึกษาขึ้นเมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๗๖ โดยมีอำมาตย์เอก พระยาประมวญวิชาพลู (วงศ์ บุญ-หลง) รักษาการในตำแหน่งอธิบดีในระยะเริ่มแรก และในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.๒๔๗๗ จึงได้แต่งตั้งนาวาโทหลวงศุภชลาศัย ร.น. (บุญ ศุภชลาศัย) มาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมพลศึกษาเป็นคนแรก และได้ย้ายโรงเรียนพลศึกษากลางมาสังกัดกรมพลศึกษา

นาวาโทหลวงศุภชลาศัย ร.น.ได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมพลศึกษา ตั้งแต่ ๑ เมษายน พ.ศ.๒๔๗๗ จนถึง ๓๐ เมษายน พ.ศ.๒๔๘๕ และได้ริเริ่มกิจการทางพลศึกษาของชาติไว้หลายประการทั้งที่เป็นเรื่องของการพลศึกษา การกีฬา และสุขาภิบาลโรงเรียน(ภายหลังสังกัดกระทรวงสาธารณสุข) กิจการลูกเสือและยุวกาชาด เป็นต้น อันเป็นพื้นฐานของการจัดการศึกษาของชาติ อันเป็นที่มาของ “ห่วงโซ่สามห่วง” ประดิษฐานอยู่ใต้รูปพระพลบดีทรงช้างไอยราพรต (ช้างเอราวัณ เป็นช้างเผือกมีสามเศียร) ซึ่งพระพลบดี เป็นคำมาจากภาษาสันสกฤต คำว่า “พล” แปลว่า “กำลัง” และคำว่า “บดี” มาจากคำว่า “ปิตี” แปลว่า “ผู้ยิ่งใหญ่” ดังนั้น คำว่า “พลบดี” แปลว่า “ผู้เป็นใหญ่แห่งกำลัง” ดังนั้น องค์พระพลบดี หมายถึง เทพเจ้าผู้เป็นใหญ่ แสดงถึงปัญญาอันแหลมคมในการเอาชนะอุปสรรค ขจัดปัญหา และความไม่ดี ประทับบนช้างเอราวัณ ซึ่งเป็นพาหนะประจำของพระอินทร์ยืนอยู่เหนือก้อนเมฆ พระหัตถ์ขวาทือวชิราวุธ อาวุธประจำองค์พระอินทร์ แสดงถึงความเหนือสิ่งบงการทั้งปวง ความรู้ในสังขาร

ความเป็นมงคลและศักดิ์สิทธิ์ พระหัตถ์ซ้ายถือพระขรรค์ อาวุธของเทพผู้ทรงบุญญาธิการ “พระพลบดี” จึงเป็นตัวแทนของเจ้าแห่งพลังกำลัง มีความสง่างามแสดงถึงความเข้มแข็ง ทรงพลังอำนาจ และความมีชัยชนะสืบไป

วงกลมสามห่วงคล้องไขว้กันอยู่ อันเป็นความหมายขององค์ ๓ ของการศึกษา ซึ่งได้แก่ ห่วงสี่ขาแทนพุทธิศึกษา ห่วงสี่เหลี่ยมแทนจริยศึกษา และห่วงสี่เหลี่ยมแทนพลศึกษา และได้เลือกตราพระพลบดีเป็นตราประจำของกรมพลศึกษาและโรงเรียนฝึกหัดครูพลศึกษา และใช้ตรานี้ติดต่อกันมาเป็นตราของวิทยาลัยพลศึกษา โรงเรียนฝึกหัดครูพลานามัย และเป็นตราของสถาบันการพลศึกษาจนถึงปัจจุบัน

ในวันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๗๘ นาวาโทหลวงศุภชลาศัย ได้ทำสัญญาเช่าที่ดินตำบลวังใหม่ อำเภอปทุมวัน ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อสร้างสนามกีฬาแห่งชาติและอาคารพลศึกษากลาง เพื่อใช้เป็นที่ทำการของกรมพลศึกษาและโรงเรียนพลศึกษากลาง เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๐ ได้มีพิธีวางศิลาฤกษ์สร้างกรีฑาสถานแห่งชาติ การก่อสร้างได้เสร็จสิ้นในปี พ.ศ.๒๔๘๑ กรมพลศึกษาจึงได้ย้ายที่ทำการกรม จากกระทรวงธรรมการมาที่ทำการใหม่บริเวณกรีฑาสถานแห่งชาติ(สนามศุภชลาศัย)

พ.ศ.๒๔๙๓ เป็นปีที่การฝึกหัดครูพลศึกษาของไทยเริ่มเข้าสู่ยุคของการพัฒนาเพื่อเข้าสู่ระบบใหม่เป็นครั้งแรก โดยโรงเรียนพลศึกษากลาง ที่มีแต่เดิมนั้นได้เปลี่ยนเป็น “โรงเรียนฝึกหัดครูพลศึกษา” จัดการเรียนการสอนแบบเต็มเวลา โดยรับนักเรียนชายที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ (หลักสูตรที่ใช้สมัยนั้น) เป็นผู้รับทุนจากจังหวัดต่าง ๆ จังหวัดละ ๒ คน จาก ๗๐ จังหวัดทั่วประเทศ นักเรียนรุ่นแรกมีเพียง ๙๘ คน เป็นนักเรียนประจำตลอดระยะเวลาเรียนตามหลักสูตร ๕ ปี เมื่อเรียนจบหลักสูตรออกไปรับราชการตามจังหวัดต่าง ๆ ที่ตนเองรับทุนมา ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรและเพิ่มวิชาเรียนใหม่ตามหลักสากล โดยมีข้อกำหนดและระเบียบตามหลักสูตรใหม่นี้ว่า

ผู้ที่สอบวิชาต่าง ๆ ผ่านได้ตามหลักสูตรชั้นปีที่ ๑ จะได้รับประกาศนียบัตรผู้สอนพลศึกษาตรี (พ.ต.)

ผู้ที่สอบวิชาต่าง ๆ ผ่านได้ตามหลักสูตรชั้นปีที่ ๓ จะได้รับประกาศนียบัตรผู้สอนพลศึกษาโท (พ.ท.)

ผู้ที่สอบวิชาต่าง ๆ ผ่านได้ตามหลักสูตรชั้นปีที่ ๕ จะได้รับประกาศนียบัตรผู้สอนพลศึกษาเอก (พ.อ.)

ในปี พ.ศ.๒๔๙๗ เมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้ขยายโครงการด้านการฝึกหัดครู โดยตั้งเป็นกรมการฝึกหัดครูขึ้นมาเพื่อรวบรวมการฝึกหัดครูในสังกัดต่าง ๆ มาไว้ด้วยกัน โรงเรียนฝึกหัดครูพลศึกษาจึงโอนไปสังกัดแผนกฝึกหัดครูพลานามัย กองโรงเรียนฝึกหัดครู

สำหรับกรมพลศึกษานั้น เมื่อโรงเรียนฝึกหัดครูพลศึกษาได้ย้ายไปอยู่ภายใต้สังกัดการดูแลของกรมฝึกหัดครูแล้ว ก็ได้พิจารณาเห็นว่า กรมพลศึกษายังมีศักยภาพในแง่ของบุคลากร สถานที่ และอุปกรณ์เพียงพอที่จะดำเนินการผลิตครูพลศึกษาให้มีคุณภาพสนองต่อความต้องการของประเทศชาติ จึงได้พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนโดยอาศัยหลักการอันเดียวกันกับหลักสูตรของโรงเรียนฝึกหัดครูพลศึกษาที่เคยมีอยู่เดิม แต่ได้ย่นระยะเวลาจัดการศึกษาจาก ๕ ปี เหลือ ๔ ปี และรับนักเรียนที่สำเร็จมัธยมศึกษาปีที่ ๖ (หลักสูตรเดิมที่ใช้ขณะนั้น) มาเรียนต่อเมื่อเรียนจบหลักสูตร ๔ ปี จะได้รับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง(พลศึกษา) หรือ ป.กศ.สูง(พลศึกษา) สำหรับผู้ที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๘ สามารถเข้ามาเรียนต่อหลักสูตร ๒ ปี เมื่อสำเร็จจะได้รับวุฒิปริญญาตรีวิชาการศึกษาชั้นสูง(พลศึกษา)หรือป.กศ.สูง(พลศึกษา)เช่นเดียวกัน จากการพัฒนาหลักสูตรตามแนวที่กล่าวนี้ เมื่อได้นำเสนอกระทรวงศึกษาธิการแล้วก็ได้รับอนุมัติให้จัดตั้งสถานศึกษาชื่อว่า “วิทยาลัยพลศึกษา” ตามหลักสูตรนี้ได้และให้อยู่ภายใต้การดูแลและดำเนินการของกรมพลศึกษา เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๙๘ โดยมีนายแพทย์บุญสม มาร์ติน ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการคนแรก

ปี พ.ศ. ๒๕๐๑ กรมการฝึกหัดครูได้พิจารณาเห็นว่าความต้องการของครูพลศึกษาเพื่อไปจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้มีมากขึ้น โดยเฉพาะโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและประกอบกับผู้ที่เรียนสำเร็จจากวิทยาลัยพลศึกษาที่จัดตั้งขึ้นมาใหม่นั้น ส่วนใหญ่แล้วมักมีกำลังใจสอนในโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษามากกว่า ดังนั้น เพื่อเป็นการสนองความต้องการดังกล่าวนี้ให้เพียงพอ กรมการฝึกหัดครูจึงได้พัฒนาหลักสูตรฝึกหัดครูพลานามัยขึ้นมาอีกหลักสูตรหนึ่ง โดยอาศัยแนวเดียวกันกับหลักสูตรของวิทยาลัยพลศึกษาที่มีอยู่แล้วนั้น เพื่อรับนักเรียนที่

เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ (ตามหลักสูตรขณะนั้น) และใช้เวลาเรียนอีก ๒ ปี เมื่อเรียนสำเร็จตามหลักสูตรนี้จะได้รับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา(พลาณามัย) เมื่อหลักสูตรที่ร่างขึ้นมาใหม่นี้ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการแล้ว กรมการฝึกหัดครูจึงได้ตั้งสถานศึกษาใหม่นี้ขึ้นมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ เรียกว่า “โรงเรียนฝึกหัดครูพลาณามัย” ขึ้นมาอีกแห่งหนึ่ง แม้ว่าโรงเรียนฝึกหัดครูพลาณามัยที่จัดตั้งขึ้นมาใหม่นี้เป็นการจัดตั้งโดยกรมฝึกหัดครูก็ตาม แต่เนื่องจากกรมฝึกหัดครูยังไม่มีความพร้อมที่จะดำเนินการด้วยตนเองได้ จึงได้ฝากให้อยู่ภายใต้การจัดและการดำเนินการของกรมพลศึกษา

ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๑๒ ได้ยุบเลิกโรงเรียนฝึกหัดครูพลาณามัย และได้ขยายหลักสูตรของวิทยาลัยพลศึกษาเป็นระดับปริญญาตรี โดยเป็นสาขาหนึ่งของวิทยาลัยวิชาการศึกษากรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ แต่ยังคงดำเนินการโดยกรมพลศึกษา และใช้ชื่อว่า “วิทยาลัยวิชาการศึกษาพลศึกษา” (วศ.พลศึกษา) ผลิตครูระดับปริญญาตรี วุฒิการศึกษาบัณฑิตศึกษา (กศ.บ. พลศึกษา) และในปี พ.ศ.๒๕๑๔ ได้ยุติการดำเนินการวิทยาลัยพลศึกษาในส่วนกลาง และได้โอนวิทยาลัยวิชาการศึกษาพลศึกษาไปให้วิทยาลัยวิชาการศึกษาดำเนินการต่อไป

ในปี พ.ศ.๒๕๑๔ เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายขยายการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (พลศึกษา) ไปยังส่วนภูมิภาค กรมพลศึกษาจึงได้เปิดดำเนินการผลิตครูพลศึกษาในส่วนภูมิภาค โดยเริ่มเปิด “วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดเชียงใหม่” ขึ้นเป็นแห่งแรกตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๑๕ ได้เปิด “วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดมหาสารคาม” เป็นแห่งที่สอง และมีการเปิดเพิ่มขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ เรื่อยมาจนกระทั่งมีวิทยาลัยพลศึกษารวม ๑๗ แห่ง และในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้เปิดโรงเรียนกีฬาแห่งแรกของประเทศไทย โดยเริ่มเปิดที่ “โรงเรียนกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี” และปัจจุบันมีโรงเรียนกีฬาในสังกัดรวม ๑๑ แห่ง

เมื่อกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายบรรจุข้าราชการครูจากผู้ที่มิวุฒิมัธยมศึกษาในระดับปริญญาตรี กรมพลศึกษาจึงหาแนวทางยกฐานะวิทยาลัยพลศึกษาให้สามารถเปิดทำการสอนในระดับปริญญาตรี โดยในระยะแรกได้จัดทำโครงการความร่วมมือทางวิชาการกับกรมการฝึกหัดครู เป็นสถาบันสมทบของวิทยาลัยครู เพื่อเปิดสอนระดับปริญญาตรีหลักสูตรต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ในขณะเดียวกันก็มีแนวทางที่จะเปิดดำเนินการสอนระดับปริญญาตรีด้วยตนเอง จนได้มีการร่างพระราชบัญญัติเพื่อยกฐานะวิทยาลัยพลศึกษาขึ้นเป็นสถาบันการศึกษาระดับปริญญา ในปี พ.ศ.๒๕๓๘ และใช้ชื่อ “ร่างพระราชบัญญัติสถาบันกาญจนมงคล พ.ศ...” กรมพลศึกษาได้เสนอร่างพระราชบัญญัติสถาบันกาญจนมงคลตามลำดับ พร้อมกับที่กรมอาชีวศึกษาได้เสนอร่างพระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน และกรมศิลปากรได้เสนอร่างพระราชบัญญัติสถาบันพัฒนศิลป์ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๓ ฉบับ แต่เนื่องจากสาเหตุบางประการ กรมพลศึกษาได้นำร่างพระราชบัญญัติสถาบันกาญจนมงคลกลับมาพิจารณาทบทวนใหม่อีกครั้งหนึ่ง เป็นเหตุให้ ไม่สามารถนำเข้าสู่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ทันเวลา เนื่องจากสภาผู้แทนราษฎรหมดอายุลง จึงต้องนำร่างพระราชบัญญัติสถาบันกาญจนมงคล มาเริ่มดำเนินการตามขั้นตอนใหม่อีกครั้งหนึ่งภายหลังจากที่มีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่แล้ว

การดำเนินการเพื่อยกฐานะดังกล่าว ได้ดำเนินเรื่อยมากระทั่งสภาผู้แทนราษฎรได้ส่งร่างพระราชบัญญัติสถาบันการพลศึกษา ไปยังสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย

๓๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงพระกรุณา

โปรดเกล้าฯ ลงพระปรมาภิไธยในร่างพระราชบัญญัติสถาบันการพลศึกษา และออกประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๘ ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๘ เป็นต้นไป

จากการใช้พระราชบัญญัติสถาบันการพลศึกษา พ.ศ.๒๕๔๘ มาระยะหนึ่งแล้วนั้น ทางสภาสถาบันการพลศึกษา ได้เล็งเห็นว่าในบางมาตรายังไม่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกีฬาของสถาบันการพลศึกษา เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.๒๕๕๘ รวมทั้งในระดับนานาชาติ สถาบันจึงได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดำเนินการแก้ไข

๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ลงพระปรมาภิไธยในร่างพระราชบัญญัติสถาบันการพลศึกษา(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๕๕ และออกประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ให้มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๕ เป็นต้นไป โดยมีสาระสำคัญ เช่น ให้สถาบันการพลศึกษาสามารถจัดการศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกได้

ในปี พ.ศ.๒๕๕๖ เพื่อให้การจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาสนองต่อยุทธศาสตร์ของสถาบันการพลศึกษา สนองต่อนโยบายและแนวทางการบริหารราชการสถาบันการพลศึกษา พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๖๐ ที่ได้กำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการในปีแรก คือการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ดังนั้นสถาบันการพลศึกษา จึงได้พัฒนาหลักสูตรเพื่อจัดการศึกษาในระดับปริญญาโทของ ๓ คณะ ดังนี้

หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต เปิดสอน สาขาวิชาวิทยาศาสตรการกีฬา
(วท.ม.วิทยาศาสตรการกีฬา)

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เปิดสอน สาขาวิชาการจัดการกีฬาและนันทนาการ
(ศศ.ม. การจัดการกีฬาและนันทนาการ)

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต เปิดสอน สาขาวิชาพลศึกษา (ศษ.ม. พลศึกษา)

สถาบันการพลศึกษาได้กำหนดตรา เครื่องหมาย และสัญลักษณ์ของสถาบันการพลศึกษาเป็นรูปพระพลบดีทรงช้างเอราวัณอยู่เหนือก้อนเมฆ ซ้อนทับอยู่บนเครื่องหมายสามห่วง (เขียว ขาว เหลือง) บรรจุอยู่ในวงรี(สัดส่วน ๔:๓) พื้นสีน้ำเงิน ขอบนอกเป็นสีเหลืองทอง มีชื่อสถาบัน ภาษาไทยอยู่ที่ส่วนบนและชื่อภาษาอังกฤษอยู่ที่ส่วนล่างของขอบสีเหลืองทอง มีลายประจำยามอยู่ทั้งสองด้านระหว่างชื่อภาษาไทยกับชื่อภาษาอังกฤษ และตราประจำยามเป็นสีเขียว ขอบนอกของตราเป็นเส้นสีน้ำเงินขนาดเล็ก

อ้างอิง

กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๕). *คู่มือการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อประกันคุณภาพครู-อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและครุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (๒๕๕๖). *บันทึก ๘ ทศวรรษกรมพลศึกษา หนังสือฉบับพิเศษเนื่องในโอกาสครบรอบ ๘๐ ปี กรมพลศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศรีเอท มายด์ จำกัด.

กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.(๒๕๕๗). *ภาพเครื่องหมายส่วนราชการ(ออนไลน์)* แหล่งที่มา: [http:// www.dpe.go.th/๒๐๑๔/.../๕๔๐๖๐๐๐๐๐๐๕-ภาพเครื่องหมายส่วนราชการ-pdf](http://www.dpe.go.th/๒๐๑๔/.../๕๔๐๖๐๐๐๐๐๐๕-ภาพเครื่องหมายส่วนราชการ-pdf).

๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

[http:// www.rajabhatnetwork.com/upload/images/.../Ga4/รัชกาลที่๕ โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์.pdf](http://www.rajabhatnetwork.com/upload/images/.../Ga4/รัชกาลที่๕ โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์.pdf) ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

ปรีวัฒน์ วรรณกลาง. (๒๕๕๖). *นโยบายและแนวทางการบริหารราชการสถาบันการพลศึกษา พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๖๐*. ชลบุรี: สำนักงานอธิการบดี สถาบันการพลศึกษา.

พระราชบัญญัติสถาบันการพลศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา . เล่มที่ ๑๒๒ ตอนที่ ๑๓ (ลงวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘.)

พระราชบัญญัติสถาบันการพลศึกษา(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา . เล่มที่ ๑๒๙ ตอนที่ ๑๑๐ ก (ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๕.)

วรศักดิ์ เพียรชอบ. (๒๕๔๘). *รวมบทความเกี่ยวกับปรัชญา หลักการ วิธีสอน และการวัดเพื่อประเมินผลทางการพลศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันการพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.(๒๕๔๘). *คู่มือจัดการศึกษาตามหลักสูตรสถาบันการพลศึกษา พ.ศ.๒๕๔๘*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและครุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

สถาบันการพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา .(๒๕๕๖). *ยุทธศาสตร์สถาบันการพลศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๖๐*. ชลบุรี: กองนโยบายและแผน สำนักงานอธิการบดี สถาบันการพลศึกษา.

สำนักงานกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.(๒๕๔๕). *การพัฒนาการการแข่งขันกีฬาโรงเรียนของกรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและครุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)

สรุปสาระสำคัญ

ปี 2435 กรมศึกษาธิการจัดตั้ง → "โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์"

ปี 2448 "โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์" → ได้บรรจุวิชากายบริหารไว้ในหลักสูตรเพื่อให้มีการจัดการเรียนการสอน

ปี 2452 จัดตั้ง "สโมสรรายบริหาร" → เพื่อผลิตครูไปสอนกายบริหาร ระเบียบแถว และกีฬา

ปี 2456 ปรับปรุง "สโมสรรายบริหาร" เป็น → ห้องพลศึกษากลาง

ปี 2459 ห้องพลศึกษากลาง เปลี่ยนชื่อเป็น → "โรงเรียนพลศึกษากลาง" สังกัดกระทรวงธรรมการ

ปี 2477 ได้ย้าย → "โรงเรียนพลศึกษากลาง" มาสังกัดกรมพลศึกษา

ปี 2480 ได้ย้ายกรมพลศึกษา → มาอยู่ที่สนามกีฬาแห่งชาติ โดยย้าย "โรงเรียนพลศึกษากลาง" ตามมาด้วย

ปี 2493 "โรงเรียนพลศึกษากลาง" เปลี่ยนชื่อเป็น → "โรงเรียนฝึกหัดครูพลศึกษา"

ปี 2497 "โรงเรียนฝึกหัดครูพลศึกษา" → ได้โอนมาสังกัดกรมการฝึกหัดครู

ปี 2498 กรมพลศึกษา → ได้พัฒนาหลักสูตร จากการจัดการศึกษา 5 ปี มาเป็น 4 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับวุฒิประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (พลศึกษา) และได้นำเสนอสื่อหลักสูตรต่อกระทรวงศึกษาธิการ และกรมพลศึกษาได้จัดตั้ง "วิทยาลัยพลศึกษา" แทนโรงเรียนฝึกหัดครูพลศึกษา เพื่อดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง(ป.กศ.สูง) พลศึกษา

ปี 2501 กรมการฝึกหัดครู → ก่อตั้ง "โรงเรียนฝึกหัดครูพลานามัย" ขึ้นมาใหม่ และมอบให้กรมพลศึกษาดูแล

ปี 2512 ได้ยุบเลิก "โรงเรียนฝึกหัดครูพลานามัย" และได้ขยายหลักสูตร "วิทยาลัยพลศึกษา" ถึงระดับปริญญาตรี โดยเป็นสาขาหนึ่งของวิทยาลัยวิชาการศึกษา และได้ยติ "วิทยาลัยพลศึกษา" ส่วนกลาง

ปี 2514 กรมพลศึกษาได้ ก่อตั้ง → วิทยาลัยพลศึกษาในส่วนภูมิภาค คือ "วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดเชียงใหม่" ขึ้นมาแห่งแรก

ปี 2531 วิทยาลัยพลศึกษาทุกแห่งได้จัดทำโครงการความร่วมมือทางวิชาการกับกรมการฝึกหัดครู เป็นสถาบันสมทบของวิทยาลัยครูที่อยู่ในจังหวัดเดียวกัน หรือจังหวัดใกล้เคียง เพื่อให้สามารถเปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นหลักสูตรต่อเนื่อง เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับวุฒิปริญญาตรีในสาขาพลศึกษาจากวิทยาลัยครู

ปี 2548 วิทยาลัยพลศึกษาทยกระดับขึ้นมาเป็น "สถาบันการพลศึกษา" ตาม พ.ร.บ. สถาบันการพลศึกษา อยู่ในกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา กลุ่ม ค2 เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี ในสายวิชาชีพ

ปี 2555 สถาบันการพลศึกษา ได้ปรับปรุง พ.ร.บ. สถาบันการพลศึกษา ฉบับที่ 2 ส่งผลให้สถาบันการพลศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป

และในปีการศึกษา 2557 สถาบันการพลศึกษาได้เปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาโทในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา ที่วิทยาเขตกระบี่ วิทยาเขตชลบุรี วิทยาเขตเชียงใหม่ และวิทยาเขตสุพรรณบุรี และหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการกีฬาและนันทนาการ ที่ วิทยาเขตชลบุรี